

RESPONSIBILITY FOR “DOPING SLIP-UP” IN THE PERCEPTION OF YOUNG ATHLETES

Responsibility for “doping slip-up”

HELENA MROCKOWSKA

Institute of Sport in Warsaw, Psychology Department

Mailing address: Helena Mroczkowska, Institute of Sport in Warsaw, Psychology Department,
2/16 Trylogii Street, 01-982 Warsaw, tel.: +48 22 8340812 ext. 254, fax: +48 22 8350977,
e-mail: psycho@insp.waw.pl

Abstract: The aim of this work was to seek answers to the questions whether in the perception of observers (young athletes) there is a correlation between the awareness of the causes of “doping slip-up” and the entity responsible for it, and whether and what sort of distortions and attributive errors (cause and effect) occur in the thinking of the tested people. Opinions were collected from 24 competitors, girls and boys practicing modern pentathlon (average age – 16.7 years, average of length of competition experience ~8 years). The research utilised an experimental survey technique referred to as “Acceptable level of risk in doping” (by H. Mroczkowska). With the help of the survey two sets of information were obtained: 1) ranking of reasons underlying “doping slip-up” according to subjectively attributed significance (laboratory error, player’s decision, host’s sabotage, neglect on the part of the Polish medical and training staff), 2) percentage distribution of responsibility attributable to the above causes (on 0-100% scale). In the opinions of young athletes there is a logical link between how they perceive and to what they link the causes of “doping slip-up”, and the entity responsible for the event. In the opinion of the respondents, it is mainly the competitor that bears the responsibility, and to a lesser extent they blame any sources outside the competitor’s control. As far as the main perpetrator of the event is concerned (the competitor) his/her “fault” is two times higher than the other conditions.

Key words: freedom, responsibility, doping

Introduction

The reason underlying the undertaking of the research described in this paper was retrospective return to the events that took place during the Olympic Games in Seoul, when, after a “steroids slip-up” Ben Johnson, a runner from Toronto, lost his gold medal for victory on a distance of 100 m. Immediately after the incident Canadian psychologists carried out research on groups of students (N=358), who like Johnson lived or studied in the Scarborough campus, and some knew and met him in person [8]. The purpose of the study was to examine how a group of young people, relatively well-learners from the same community as Johnson and of humanistic orientation (1st and 2nd year of sociology), explain the “slip-up” of their colleague, and who will they blame or absolve of blame. It was important that the psychological test was carried out after eight days since the receipt of the sprinter’s positive test results, well before any official statements, including information obtained from his trainer, who later said that Ben knowingly used steroids for several years before Seoul and the statement to this fact of Johnson’s life partner A. Issajenko.

In order to learn the status of the student community’s awareness, the researchers were keen to carry out the research before the information campaign, which in such circumstances is natural a phenomenon – as Johnson’s “slip-up” became almost a national matter of concern and was much talked about. In the research the respondents were asked, where according to them the reasons behind the “steroid scandal” were, as well as who and to what extent was responsible for the

entire incident (the perpetrator, his medical and training staff, the host of the Olympics or the anti doping laboratory).

The obtained data indicated that the respondents were unwilling or simply refused to blame Johnson. Many of the respondents believed that he was a hero, and rejected any suggestions that he might have knowingly used doping. It was also clear that the respondents distanced themselves from accusing the athlete. On this basis the authors of the research drew conclusions that the use of doping and cheating of the anti doping control system were largely tolerated, and that there was a trend of passing of the buck to external factors that are beyond the control of the competitor.

Common sense knowledge as well as observation of life and information found in specialist literature indicate that there is a clear relationship between the freedom of choice in actions of the perpetrator and the passing of the buck for the choice and the actions taken [1, 2]. However this research clearly showed that from the point of view of observers a “doping slip-up” can bear characteristics of random risk, which depends on chance or coincidence, and that to a little extent it depends on the actual choice of the perpetrator. To put it differently, the respondents deprived Johnson – the hero of the “steroid scandal” – of freedom of choice, thanks to which, they were able to absolve him of any responsibility for the incident.

The above quoted research became an inspiration for making an attempt to explain the attributive cause and effect dependency in relation to the 2008 Olympic Games in Beijing, when Polish canoeists were deprived of 4th place in the final, because one of them tested positively to banned substances.

Despite the fact that the Polish "doping incident" was not as spectacular as the Jonson incident and was not as much talked about and commented, it became an excellent excuse to carry out research aimed at learning the attributive thinking strategies relating to explaining of the situation.

The research aimed to find answers to questions, if in the perception of observers (young athletes) there was any correlation between the awareness of the causes of "doping slip-up" and the entity responsible for it, and whether and what sort of distortions and attributive errors (cause and effect) occurred in the thinking of the tested people.

Material and methods

The survey research was conducted two months after the "doping slip-up" of the Polish canoeist during the Olympic Games in Beijing became apparent. In the meantime investigation was underway, and there was no official verdict or any statement in this matter.

The survey included 24 people involved in modern pentathlon (8 girls and 16 boys; average age – 16.7 years; average of length of competition experience 8 years). Maintaining anonymity of response, we used the experimental survey technique referred to as "Acceptable level of risk in doping" (by H. Mroczkowska). The structure of the survey was based on the assumptions of the above quoted Canadian publication. As a result of our research we obtained two sets of information:

1) Ranking of four reasons underlying "doping slip-up" according to the level of significance: a) laboratory error; b) conscious decision of the competitor; c) sabotage on the part of the Chinese hosts; d) neglect on the part of the Polish training and medical staff.

2) Percentage distribution of responsibility for the incident. Using a scale of 0-100% the respondents were asked to attribute responsibility (blame) to the above four potential causes, i.e.: the laboratory; the medical and training staff; the competitor; the host of the Olympic Games.

Bearing in mind the purpose of the research and the small number of respondents, complicated statistical analysis were given up.

Results

The table below presents mean values and standard deviations for each possible cause of the doping incident.

Table 1. Average values of ranks \pm SD attributed to the potential causes of the incident

Causes	Average value
Test samples/Laboratory	3.0 \pm 1.1
Competitor	2.0 \pm 1.1
Host of the Olympics	2.6 \pm 1.0
Medical and training staff	2.4 \pm 1.1

The ranking of controlled causes indicates the importance attached to each of them. According to the respondents the main source of the doping incident was the competitor himself (average – 2 points) and then it was the medical and training staff (average – 2.4 points) and the hosts of the Olympic Games (average – 2.6 points). The lowest importance was attached to the work of the laboratory (average – 3.0 points). If we divide causes of the incident into external and internal, and if we include the sources outside the Polish team in the external causes (the laboratory; the host), it appears that according to the respondents the two main causes of the doping incident were related to our Olympic team.

The frequency of choice of the individual ranks for each of the tested causes is confirmed by individual choices (Table 2).

Table 2. Frequency of indication of ranks attributed to the causes of the incident

Causes	Rank			
	I	II	III	IV
Test samples/Laboratory	4* 16.7%	2 8.3%	7 29.2%	11 45.8%
Competitor	11 45.8%	7 29.2%	2 8.3%	4 16.7%
Host of the Olympics	3 12.5%	8 33.3%	8 33.3%	5 20.8%
Medical and training staff	6 25.0%	7 29.2%	7 29.2%	4 16.7%

* - Number

The data in the table reflect the importance of each reason even more clearly than the assessment on the basis of average values and standard deviations. This is particularly evident in the analysis of comparative rankings of the most important reason (the competitor) and least significant (laboratory/test sample). The distributions for these two causes, turn out to be a *de facto* mirror reflections. The potential source of laboratory error (wrong test sample) received ~46% of the lowest ranks and ~17% of the highest ranks. In turn, the competitor as the primary cause received ~46% of the highest ranks, and only ~17% of the lowest rank.

As far as the other two reasons are concerned (the host of the Olympics, and the medical and training staff) the ranks were distributed quite evenly and there were no significant differences.

As stated in the introduction, the relationship between the incident and the entity responsible for the incident might, but does not have to describe the tested reality. Table 3 presents the percentage distributions of responsibility attributable for the incident to the, measured for each of them independently.

Table 3. Distribution of responsibility attributed to the individual causes (% \pm SD)

Causes	Responsibility
Test samples/Laboratory	34.6 \pm 32.2
Competitor	47.5 \pm 35.1
Host of the Olympics	73.8 \pm 30.7
Medical and training staff	35.8 \pm 33.7

As it is illustrated by the results, according to the respondents the primary responsibility for the "doping slip-up" is attributable to the competitor (~74%) and the medical and training staff (~48%), the host of the Olympics (~36%) and the laboratory (~35%). There is therefore a logical link between the factors believed to influence the incident and the responsibility for it.

Analogically, the frequency of attribution of the extreme area of responsibility (nearly 100% or 0%) was checked (Fig. 1).

The data on the diagram confirm the unambiguous assessment of the respondents and indicate a clear polarisation of the opinions on distribution of responsibility for the "doping slip up". Almost half of respondents considered that it was the competitor who was 100-percent to blame, with 8-percent of

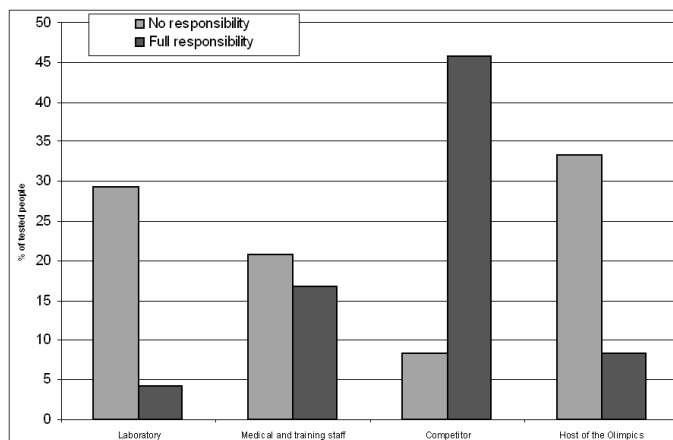


Figure 1. Frequency of indication of highest and lowest responsibility

the responses absolving him from any responsibility. The phenomenon of polarisation of the opinions is demonstrated much more strongly, if we adopt the criterion of internal - vs. - external responsibility for the incident. 63% of the respondents attributed zero fault to the external causes (work of the laboratory, the host of Olympics), while only 13% of the respondents blamed these sources in 100-percent.

Approximately 63% of the respondents blamed the incident on reasons within the Polish team (the competitor, the medical and the training staff), with only 29% of the respondents "absolving" it from any responsibility for the incident.

Discussion

To comment on and generalise the results obtained, it should be clearly pointed out that the purpose of the study was not to verify the accuracy of press reports or the appropriateness of commentators' views about the doping incident. Adoption of this assumption is fundamental to this type of analysis, especially since the verdict to be soon delivered by the World Anti-Doping Agency WADA may completely clear the athlete of the allegations and provide arguments explaining the situation.

As presented by the data the purpose of the study was to learn the views of young people at the threshold of maturity and at the beginning of their sporting careers [4, 7]. The tested status of awareness concerned the attributive area (cause and effect) thinking about the observed events. Indirectly it also was linked to something more fundamental, i.e. the perception of human freedom of choice and the accountability for the choices made [5].

The social determinants of the situation of testing among Polish athletes were completely different than in the Canadian study, and probably due to this fact the results were completely different. With great confidence we can say that, in the studies cited at the outset there was psychological proximity of the evaluators (students) and the person being evaluated (Johnson). As a result, the Canadian researchers found inability of respondents to calmly distance themselves from the incident. On the one hand, the consequence of this situation was "absolution of Johnson from any responsibility", and on the other, he was "deprived" of the status of a free person, who has control over what he is doing and how he achieves. Psychological identification with the perpetrator of an incident and absolving him of any responsibility for a negative action, triggers processes of cognitive of rationalisation, which allows you to protect your own self. The result is attributive distortions (cause and effect) and generally wishful thinking of the evaluators (Johnson is still a hero).

In our work, the psychological situation of athletes surveyed was completely different. The event of "doping slip-up" of the Polish canoeist was assessed by the respondents with little knowledge of the facts and without the "burden" of personal acquaintance of the assessed competitor. In fact, it appeared that the respondents did not evaluate the actual situation, but a hypothetical one. The small degree of personal and sporting identification with the evaluated person probably caused the respondents to distance themselves from the incident and to rationally explain it.

The lack of significant attributive distortions and the rational perception of cause and effect interdependencies shows to a certain extent that young athletes try to idealise the reality. We can not deny this possibility, that full responsibility for the negative incident ("the doping slip-up") is attributable to something or on someone entirely beyond the competitor's control and that the athlete may have absolutely no influence on the determinants of various events that are totally beyond his control - error in the work of anti-doping laboratory, and "sabotage" on the part of rivals are equally likely [3].

Both, the commonsense knowledge as well as the knowledge drawn from experiments show that a one generally continues to overestimate his/her freedom of choice and action and the extent of control over events, until they experience negative results of such actions. In the event of adverse events there is an opposite trend - i.e. strong underestimation of one's choices and control over the activities and events as well as the blaming negative effects on external causes that cannot be modified or corrected [6].

In a sense the data obtained fit into this way of thinking and suggest that young people idealise and simplify the picture of the reality, believing that the world is just [1]. In turn the belief in just world causes peculiar distortions in our opinions about events, skewing them towards cohesion with the general belief that people get what they deserve. This belief helps people to treat the reality as stable and predictable and even controllable, which in the light of the history of the humanity, is obviously utopian.

The research presented in this paper is of pilot trial nature, and therefore the data obtained, their interpretation and any conclusions ought to be treated cautiously, as a starting point for exploration, which will cover a broader population of athletes.

Conclusions

In the thinking of young athletes there seem to be unambiguous opinion that there is a logical relationship between where the source of a situation is, and the entity responsible for the situation. The findings indicate that from the point view of the observers there is no question that the doping incident bore any characteristics of random risk. In the perception of respondents this incident far more dependent on the perpetrator entangled in the situation, and to a much lesser extent on the combination of adverse circumstances.

Literature

1. Doliński D. (1992) Allocation of moral responsibility. Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN, Warszawa. [in Polish]
2. Fincham F.D., Jaspars J.M. (1981) Attribution of responsibility: from man the scientist to man as lawyer. [in]: L. Berkowitz (ed.) Advances in experimental social psychology. Academic Press, New York, 13, 81-138.
3. Malloy D.C., Kell R., Kellin R. (2007) The spirit of sport, morality, and hypoxic tents: logic and authenticity. *Appl. Physiol. Nutr. Metab.*, 2, 289-296.

4. Mroczkowska H. Moral attitudes towards doping – what do sports people value at the threshold of their maturity. *Biol. Sport* (in press). [in Polish]
5. Mroczkowska H. (1996) The sense of responsibility for failure and sports team cohesion. *Biol. Sport*, 13, 305-310.
6. Rushall B.S., Jones M. (2007) Drugs in sport: A cure worse than the disease? *Int. J. Sports Sci. Coaching*, 2, 335-361.
7. Svare B., Rosellini R., Frye Ch. (2001) Preclinical assessments of the abuse liability of anabolic steroids: implication for sport and society. 10th World Congress of Sport Psychology. 28.05.-02.06.2001, Skiathos, Hellas, Programme and Proceedings. Eds. A. Papaioannou, M. Goudas, Y. Theodorakis, Skiathos, 4, 164-167.
8. Tanner J., Sever A., Ungar S. (1989) Explaining the "steroid scandal": How Toronto students interpret the Ben Johnson case. *Int. J. Sport Psychol.*; 20, 297-308.

Submitted: January 30, 2009

Accepted: March 5, 2009

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA „WPADKĘ DOPINGOWĄ” W PERCEPCJI MŁODYCH SPORTOWCÓW

Odpowiedzialność za „wpadkę dopingową”

HELENA MROCZKOWSKA

Instytut Sportu w Warszawie, Zakład Psychologii

Adres do korespondencji: Helena Mroczkowska, Instytut Sportu, Zakład Psychologii, ul. Trylogii 2/16,
01-982 Warszawa, tel.: 022 8340812 wew. 254, fax: 022 8350977, e-mail: psycho@insp.waw.pl

Streszczenie: Celem pracy było poszukiwanie odpowiedzi na pytania czy w percepcji obserwatorów (młodych sportowców) istnieje związek między świadomością przyczyn „wpadki dopingowej” a obarczaniem odpowiedzialnością za nie podmiotem oraz czy i jakie zniekształcenia i błędy atrybucyjne (przyczynowo-skutkowe) występują w myśleniu osób badanych. Zebrano opinie wśród 24 zawodników, dziewcząt i chłopców uprawiających pięciobój nowoczesny (średnia wieku – 16,7 lat, średnia stażu ~8 lat). W anonimowych badaniach zastosowano eksperymentalną technikę ankietową pt. „Akceptowany poziom ryzyka stosowania dopingu” (aut. H. Mroczkowska). Przy pomocy ankiety uzyskano dwa zbiory informacji: 1) urangowanie przyczyn „wpadki dopingowej” według subiektywnie przypisywanej ważności (błąd laboratorium, decyzja zawodnika, sabotaż gospodarza, niedopatrzenie polskiego sztabu medyczno-szkoleniowego); 2) procentowy rozkład odpowiedzialności przypisywanej w/w przyczynom (wg skali 0-100%). W opiniach młodych sportowców zauważa się logiczny związek między tym, jak postrzegają i z czym wiążą przyczyny „wpadki dopingowej”, a podmiotem obarczaniem odpowiedzialnością za to zdarzenie. W ocenie respondentów, przyczyna stosowania dopingu i odpowiedzialność za „wpadkę” spada głównie na zawodnika, a w mniejszym stopniu na źródła tkwiące poza nim. W odniesieniu do głównego sprawcy zdarzenia (sam zawodnik) zakres „winy” jest dwukrotnie wyższy niż pozostałych uwarunkowań.

Słowa kluczowe: wolność, odpowiedzialność, doping

Wstęp

Asumptem do podjęcia badań opisanych w niniejszej pracy był retrospektywny powrót do zdarzeń, które miały miejsce w czasie Igrzysk Olimpijskich w Seulu, kiedy to, po „wpadce steroidowej” Bena Johnsona, biegacza z Toronto, odebrano mu złoty medal za zwycięstwo na dystansie 100 m. Kanadyjscy psychologowie, błyskawicznie po tym incydencie zaplanowali badania na grupie studentów (N=358), którzy podobnie jak Johnson mieszkali lub uczyli się w kampusie Scarborough, a niektórzy znali i spotykali się z nim osobiście [8]. Celem wymienionego badania było sprawdzenie, jak grupa młodych ludzi, względnie dobrze uczących się, z tej samej społeczności co Johnson i o orientacji humanistycznej (I i II rok socjologii), wyjaśni przyczyny „wpadki” kolegi i kogo uczyni odpowiedzialnym oraz winnym, a kogo usprawiedliwi. Ważne znaczenie miał fakt, że badanie psychologiczne przeprowadzono po ośmiu dniach od uzyskania pozytywnego wyniku badanej próbki testowej sprintera, zanim jeszcze pojawiły się oficjalne oświadczenia, w tym informacje uzyskane od jego trenera, który później stwierdził, że Ben świadomie stosował steroidy na kilka lat przed Seulem oraz potwierdzającym ten fakt oświadczeniem partnerki życiowej Johnsona A. Issajenko.

Aby poznać stan świadomości przedstawicieli danej społeczności uniwersyteckiej, badaczom zależało na wyprzedzeniu kampanii informacyjnej, która w takich okolicznościach jest zjawiskiem naturalnym – „wpadka” Johnsona stała się bowiem sprawą niemal narodową i była powszechnie komentowana. W badaniu pytano o to, gdzie zdaniem respondentów tkwią przyczyny „steroidowego skandalu” oraz kto i w jakim stopniu jest odpowiedzialny za ten incydent (sam sprawca, jego sztab

medyczno-trenerski, gospodarz igrzysk olimpijskich, laboratorium antydopingowe).

Uzyskane dane wskazywały na ogólną niechęć, a wręcz opór respondentów przed obwinianiem Johnsona. Wielu badanych uważało go za bohatera, odrzucając sugestie o świadomym stosowaniu dopingu. Widoczne było też generalne dystansowanie się od oskarżycielskich sądów. Na tej podstawie autorzy badań wnioskowali o istnieniu dużej tolerancji wobec stosowania dopingu i wobec oszukiwania systemu kontroli antydopingowej oraz o tendencji do przerzucania odpowiedzialności za „wpadkę dopingową” na przyczyny zewnętrzne, niezależne od zawodnika.

Zarówno wiedza zdroworozsądkowa, obserwacja życia, jak i doniesienia z literatury przedmiotu wskazują na oczywisty związek między swobodą wyboru w działaniach sprawcy a ponoszeniem przez niego odpowiedzialności za dokonany wybór i podjęte działanie [1, 2]. Cytowane badania jednakże jasno pokazały, że z punktu widzenia obserwatorów, „wpadka dopingowa” może nosić znamiona „ryzyka losowego”, które jest zależne od przypadku czy splotu okoliczności, w małym zaś stopniu od faktycznego wyboru sprawcy. Innymi słowy, respondenci odebrali bohaterowi „skandalu steroidowego” Johnsonowi, swobodę i wolność działania, dzięki czemu mogli go również uwolnić od odpowiedzialności za ten incydent.

Wyżej cytowane badania stały się inspiracją do podjęcia próby wyjaśnienia atrybucyjnej zależności przyczynowo-skutkowej w związku z wydarzeniem jakie miało miejsce podczas IO w Pekinie w 2008 roku, kiedy polskim kajakarzom odebrano 4-te miejsce, zdobyte w finale, ponieważ jeden z nich uzyskał pozytywny wynik testu podczas kontroli antydopingowej. Mimo iż „polski incydent dopingowy” nie miał tak

spektakularnej oprawy jak sprawa Johnsona, nie był szeroko nagłośniony i komentowany, stał się wyśmienitym pretekstem do badań mających na celu poznanie atrybucyjnych strategii myślowych, związanych z tłumaczeniem zaistniałej sytuacji.

Celem pracy było poszukiwanie odpowiedzi na pytania czy w percepcji obserwatorów (młodych sportowców) istnieje związek między świadomością przyczyn „wpadki dopingowej” a obarczaniem odpowiedzialnością za nie podmiotem oraz czy i jakie zniekształcenia i błędy atrybucyjne (przyczynowo-skutkowe) występują w myśleniu osób badanych.

Material i metody

Badania ankietowe przeprowadzono w dwa miesiące po zasygnalizowaniu „wpadki dopingowej” polskiego kajakarza podczas Igrzysk Olimpijskich w Pekinie. W tym czasie prowadzono czynności wyjaśniające i nie było jeszcze oficjalnego werdyktu, ani oświadczenia w tej sprawie.

Przebadano 24 osoby uprawiające pięciobój nowoczesny (8 dziewcząt i 16 chłopców; średnia wieku – 16,7 lat; średnia stażu sportowego 8 lat). Przy zachowaniu anonimowości odpowiedzi, zastosowano eksperymentalną technikę ankietową pt. „Akceptowany poziom ryzyka stosowania doping” (aut. H. Mroczkowska). W skonstruowaniu ankiety wykorzystano założenia cytowanej we wstępie publikacji kanadyjskiej. W efekcie naszych badań uzyskano dwa zbiory informacji:

1) Urangowane według stopnia ważności cztery możliwe źródła „wpadki dopingowej”: a) błąd laboratorium; b) świadoma decyzja zawodnika; c) sabotaż chińskich gospodarzy; d) niedopatrzanie polskiego sztabu szkoleniowo-medycznego.

2) Procentowy rozkład odpowiedzialności za zaistniałą aferę. Zadaniem osoby badanej było określenie na skali 0-100% zakresu przypisywanej odpowiedzialności (winy) czterem wyżej potencjalnym przyczynom zdarzenia: laboratorium; sztab medyczno-szkoleniowy; zawodnik; gospodarz igrzysk.

Ze względu na cel pracy i małą liczebność badanej grupy, zrezygnowano ze skomplikowanych analiz statystycznych.

Wyniki

W poniższej tabeli przedstawiono wartości średnie i odchylenia standardowe dla każdej z przyczyn zdarzenia dopingowego.

Tabela 1. Wartości średnie rang \pm SD przypisane potencjalnym przyczynom zdarzenia

Przyczyny	Wartość średnia
Próby testowe/Laboratorium	3,0 \pm 1,1
Zawodnik	2,0 \pm 1,1
Gospodarz zawodów	2,6 \pm 1,0
Sztab medyczno-szkoleniowy	2,4 \pm 1,1

Ranking kontrolowanych przyczyn wskazuje na wagę przypisywaną każdej z nich. Głównym źródłem incydentu dopingowego był w ocenie respondentów sam zawodnik (średnia – 2 pkt.) i kolejno sztab medyczno-szkoleniowy (średnia – 2,4 pkt.) oraz gospodarz zawodów (średnia – 2,6 pkt.). W najmniejszym stopniu przypisywano je pracy laboratorium antydopingowego (średnia – 3,0 pkt.). Jeśli przyjmiemy kryterium podziału przyczyn zdarzenia na zewnętrzne-wewnętrzne i gdy do zewnętrznych zaliczymy źródła tkwiące poza polską ekipą (laboratorium; gospodarz), to okazuje się, że dwie główne przyczyny incydentu dopingowego osoby badane wiązały z naszą reprezentacją olimpijską.

Częstość typowania rang dla każdej z kontrolowanych przyczyn potwierdzają wybory jednostkowe (Tabela 2).

Tabela 2. Częstość typowania rang przypisanych przyczynom zdarzenia

Przyczyny	Ranga			
	I	II	III	IV
Próby testowe/Laboratorium	4* 16,7%	2 8,3%	7 29,2%	11 45,8%
Zawodnik	11 45,8%	7 29,2%	2 8,3%	4 16,7%
Gospodarz zawodów	3 12,5%	8 33,3%	8 33,3%	5 20,8%
Sztab medyczno-szkoleniowy	6 25,0%	7 29,2%	7 29,2%	4 16,7%

* - liczebność

Przedstawione w tabeli dane jeszcze wyraźniej niż ocena na podstawie wartości średnich i odchylenia standardowego odzwierciedlają znaczenie każdej z przyczyn. Uwidacznia się to zwłaszcza w analizie porównawczej rang dla przyczyny najważniejszej (zawodnik) i najmniej istotnej (laboratorium/próby testowe). Rozkłady dla tych dwóch przyczyn okazują się *de facto* lustrzanymi odbiciami. Potencjalne źródło tkwiące w pracy laboratorium (błędne próby testowe) otrzymało ~46% rang najniższych i ~17% rang najwyższych. Z kolei, przyczyna po stronie zawodnika otrzymała ~46% rang najwyższych i tylko ~17% rang najniższych. W odniesieniu do dwóch pozostałych przyczyn (gospodarz zawodów oraz sztab medyczno-szkoleniowy) rangi były rozpisane w sposób względnie równomierny i nieistotnie różnicujący.

Jak powiedziano we wstępie, związek między przyczyną zdarzenia a podmiotem odpowiedzialnym za to zdarzenie może, ale nie musi opisywać kontrolowanej rzeczywistości. W Tabeli 3 przedstawiono procentowe rozkłady czynników przypisywanej odpowiedzialności za zaistniałe zdarzenie, mierzone dla każdej z nich niezależnie od siebie.

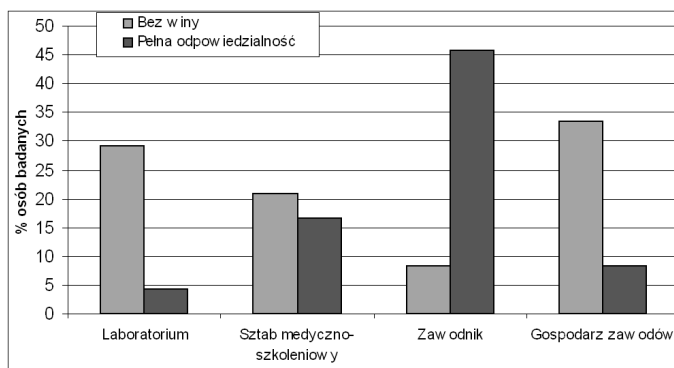
Tabela 3. Rozkład odpowiedzialności przypisywany poszczególnym przyczynom (% \pm SD)

Przyczyny	Odpowiedzialność
Próby testowe/Laboratorium	34,6 \pm 32,2
Sztab medyczno-szkoleniowy	47,5 \pm 35,1
Zawodnik	73,8 \pm 30,7
Gospodarz zawodów	35,8 \pm 33,7

Jak obrazują wyniki, główną odpowiedzialnością za „wpadkę dopingową” respondenci obarczyli samego zawodnika (~74%) i odpowiednio sztab medyczno-szkoleniowy (~48%), gospodarza (~36%) oraz laboratorium (~35%). Obserwuje się więc logiczny związek między tym, czemu przypisuje się wpływ za zdarzenie, a odpowiedzialnością za nie.

W analogiczny, jak wyżej sposób sprawdzono również częstość przydzielenia ekstremalnego obszaru (blisko 100% lub 0%) odpowiedzialności (Ryc. 1).

Przedstawione na wykresie dane potwierdzają jednoznaczność ocen respondentów oraz wskazują na wyraźną polaryzację sądów o rozkładaniu się odpowiedzialności za „wpadkę dopingową”. Prawie połowa ankietowanych uznaje 100-procentową winę samego zawodnika przy 8-procentowym „uwolnieniu” od odpowiedzialności. Zjawisko polaryzacji sądów ujawnia się silnie przy przyjęciu kryterium, które uwzględnia przyczyny wewnętrznej – vs – zewnętrznej odpowiedzialności za zdarzenie. Przyczynom zewnętrznym (praca laboratorium, gospodarz zawodów) przypisało zerową winę 63% osób bada-



Rycina 1. Częstość przydzielania najwyższej i najniższej odpowiedzialności

nych, a tylko 13% ankietowanych obarczyło te źródła winą 100-procentową.

Około 63% osób badanych wiązało winę z przyczynami tkwiącymi wewnątrz polskiej ekipy (zawodnik, sztab medyczno-szkoleniowy), zaś około 29% badanych „uwolniło” ją od odpowiedzialności za zdarzenie.

Dyskusja

Aby skomentować i uogólnić uzyskane dane należy wyraźnie podkreślić, że celem badań nie było weryfikowanie prawdziwości doniesień prasowych czy słuszności poglądów komentatorów o zdarzeniu dopingowym. Przyjęcie takiego założenia jest pryncypium tego typu analiz, tym bardziej, że w niedługim czasie werdykt Światowej Agencji Antydopingowej WADA może całkowicie oczyścić z zarzutów sprawcę zdarzenia i dostarczyć argumentów tłumaczących zaistniałą sytuację.

Celem badań, i o tym mówią uzyskane dane, było poznanie odczuć młodych ludzi na progu dojrzałości i w początkowym etapie drogi sportowej [4, 7]. Rozpoznawany stan świadomości dotyczył obszaru atrybucyjnego (przyczynowo-skutkowego) myślenia o obserwowanych wydarzeniach. Pośrednio również wiązał się z czymś bardziej zasadniczym, tj. postrzeganiem przez człowieka wolności wyboru działania i odpowiedzialności za nie [5].

Społeczne uwarunkowania samej sytuacji przeprowadzenia badań wśród polskich sportowców były całkowicie różne niż w studium kanadyjskim i z tego prawdopodobnie powodu rezultaty były całkowicie odmienne. Z dużą pewnością możemy sądzić, że w cytowanych na wstępie badaniach wystąpiła bliskość psychologiczna osób oceniających (studenci) i osoby ocenianej (Johnson). W rezultacie, badacze kanadyjcy zaobserwowali nieumiejętność chłodnego zdystansowania się respondentów do incydentalnego zdarzenia. Konsekwencją tego stanu rzeczy stało się z jednej strony „uwolnienie od odpowiedzialności” bohatera skandalu steroidowego, ale z drugiej strony „odebranie” mu statusu osoby wolnej, która ma kontrolę nad tym co robi i w jaki sposób osiąga to, co osiąga. Psychologiczne uutożsamianie się ze sprawcą zdarzenia i zdejmowanie z niego odpowiedzialności za negatywne działanie, wyzwała procesy poznawczej racjonalizacji, która umożliwia ochronę własnej samooceny. Efektem są zniekształcenia atrybucyjne (przyczynowo-skutkowe) i generalnie życzeniowy styl myślenia osób oceniających (Johnson nadal jest bohaterem).

W naszej pracy, psychologiczna sytuacja ankietowanych sportowców była całkowicie różna. Opisane zdarzenie „wpadki dopingowej” polskiego kajakarza oceniali przy małej znajomości faktów i bez „obciążenia” osobistą znajomością z ocenianym zawodnikiem. *De facto*, okazało się, że respondenci

oceniali nie faktyczną, ale hipotetyczną sytuację. Słaba identyfikacja personalna i sportowa zaważyła prawdopodobnie na dużym dystansowaniu się do zdarzenia i racjonalnym jego tłumaczeniu.

Brak znamienych zniekształceń atrybucyjnych, racjonalne postrzeganie współzależności przyczynowo-skutkowych do pewnego stopnia świadczy o idealizowaniu rzeczywistości przez młodych sportowców. Nie da się przecieżyć zanegować i takiej możliwości, że pełna odpowiedzialność za negatywne zdarzenie („wpadka dopingowa”) spada na coś, czy na kogoś całkowicie poza zawodnikiem i że sportowiec może nie mieć najmniejszego wpływu na leżące poza nim przeróżne uwarunkowania danego zdarzenia – prawdopodobny jest bowiem zarówno błąd w pracy laboratorium antydopingowego, jak i „sabotaż” ze strony rywali [3].

Wiedza, zarówno ta zdroworoządkowa, jak i eksperymentalna mówi, że człowiek generalnie przecenia własną swobodę wyboru działania i zakres kontroli nad zdarzeniami tak długo, dopóki nie doświadczy negatywnych skutków tego działania. W przypadku zdarzeń niekorzystnych występuje tendencja odwrotna – zdecydowane niedocenień swoich możliwości wyboru działania i kontroli nad zdarzeniami oraz zrzucanie odpowiedzialności za negatywne skutki na przyczyny zewnętrzne, nie dające się modyfikować ani korygować [6].

W pewnym sensie, uzyskane dane wpisują się w powyższy sposób myślenia i sugerują, że młodzi ludzie idealizują i upraszczają obraz rzeczywistości opierając się na przekonaniu, że świat jest sprawiedliwy [1]. Z kolei, wiara w sprawiedliwy świat prowadzi do swoistych zniekształceń naszych sądów o zdarzeniu w kierunku spójności z ogólniejszym przekonaniem, że ludzi spotyka to, na co zasługują i zasługują na to, co dostają. Taka wiara pozwala traktować otaczającą rzeczywistość jako stabilną, przewidywalną, a nawet dającą się kontrolować, co w świetle historii ludzkości jest oczywistą utopią.

Przedstawione badania mają charakter próby pilotażowej, a więc uzyskane dane, ich interpretacja i wnioskowanie należy traktować z dużą ostrożnością, jako punkt wyjścia do poszukiwań, którymi zostanie objęta szersza populacja sportowców.

Wnioski

W myśleniu młodych sportowców zauważa się jednoznaczność sądów, że istnieje logiczny związek między tym gdzie postrzega się źródło zaistniałej sytuacji a podmiotem odpowiedzialnym za tę sytuację. Uzyskane dane wskazują, że z punktu widzenia obserwatorów nie ma mowy aby incydent dopingowy nosił znamiona ryzyka losowego. W percepcji badanych incydent ten w dużo większym stopniu zależy od sprawcy uwikłanego w daną sytuację, w dużo mniejszym zaś stopniu od splotu niekorzystnych okoliczności.

Piśmiennictwo

1. Doliński D. (1992) Przypisywanie moralnej odpowiedzialności. Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN, Warszawa.
2. Fincham F.D., Jaspars J.M. (1981) Attribution of responsibility: from man the scientist to man as lawyer. [w]: L. Berkowitz (red.) *Advances in experimental social psychology*. Academic Press, New York, 13, 81-138.
3. Malloy D.C., Kell R., Kellin R. (2007) The spirit of sport, morality, and hypoxic tents: logic and authenticity. *Appl. Physiol. Nutr. Metab.*, 2, 289-296.
4. Mroczkowska H. Postawy moralne wobec doping – co cenią sportowcy na progu dojrzałości. *Biol. Sport* (w druku).
5. Mroczkowska H. (1996) The sense of responsibility for failure and sports team cohesion. *Biol. Sport*, 13, 305-310.

6. Rushall B.S., Jones M. (2007) Drugs in sport: A cure worse than the disease? *Int. J. Sports Sci. Coaching*, 2, 335-361.
7. Svare B., Rosellini R., Frye Ch. (2001) Preclinical assessments of the abuse liability of anabolic steroids: implication for sport and society. 10th World Congress of Sport Psychology. 28.05.-02.06.2001, Skiathos, Hellas, Programme and Proceedings. Eds. A. Papaioannou, M. Goudas, Y. Theodorakis, Skiathos, 4, 164-167.
8. Tanner J., Sever A., Ungar S. (1989) Explaining the „steroid scandal”: How Toronto students interpret the Ben Johnson case. *Int. J. Sport Psychol.*; 20, 297-308.

Otrzymano: 30.01.2009

Przyjęto: 05.03.2009